

Parlament del Rector en l'Acte Acadèmic d'Investidura com a doctora Honoris Causa de la Senyora ANGELES GALINO CARRILLO

8-NOVEMBRE-2000

- Excma.Senyora. Angeles Galino Carrillo
- II.Ima. Senyora Directora General de Centres Docents
- Excm. Senyor Rector Magnific de la Universidad Pontificia de Comillas
- II.Im. Senyor Alcalde President de l'Ajuntament de Castelló
- Excm. Sr. Vicerector d'Investigacio i Planificació
- II.Im. Sr. Degà de la Facultat de Ciències Humanes i Socials
- II.Ima. Sra. Secretaria General
- II.lustrissimes autoritats
- Claustre universitari
- Benvolguts amics i amigues,

Si el passat 1 de juny era un dia propici per a reflexionar sobre el paper de la investigació a les Universitats, atès el perfil acadèmic dels professors Cotton i Sánchez Albornoz, avui ho és especialment per a aprofundir sobre la funció educativa a les institucions d'Ensenyament Superior. La trajectòria acadèmica de la professora Ángeles Galino, la primera dona que ocupà una càtedra universitària per oposició lliure i una de les persones que, des del seu treball d'estudi i investigació i a través de la seua participació en la política educativa, va impulsar l'establiment d'un sistema educatiu més modern, flexible i equitatiu i el que aquest homenatge siga l'acte acadèmic central de la celebració del Centenari de la posada en funcionament de l'Escola Normal de Castelló ens permet i aconsella aquesta reflexió que l'hem de fer en el context econòmic, social, tecnològic i cultural en què ens trobem a les acaballes del segle XXI.

Estem immersos en un canvi de mil·leni, que es caracteritza per la “globalització dels mercats i els capitals”, la pèrdua de la capacitat política dels “estats-nació” i pel predomini de l'anomenada “societat del coneixement”, en el que la humanitat es veu afectada per tota una sèrie de paradigmes: globalització / localització, desenrotllament econòmic / sostenibilitat, progrés econòmic i tecnològic / marginació, cohesió econòmica i social / conflictes, equilibris territorials / immigracions... als que cal donar resposta.

En aquest context, i tal i com ja he referit alguna altra vegada, la resposta col·lectiva no pot ser altra que aquella que permeta dotar-se de les destreses necessàries per afrontar amb garanties aquests reptes. Una forma d'enfrontar-los, si no la millor, és mitjançant l'educació, aconseguint una societat que siga capaç de donar oportunitats a una capa quant més amplia millor de la població i que dote a les persones i organitzacions de capacitat d'anàlisi i de reflexió, en definitiva una societat que aprenga.

Tanmateix, no hauríem d'oblidar que en aquest nou segle, en el que tal vegada la característica més important serà la velocitat amb què es produiran els canvis -circumstància aquesta que configura una societat en transformació contínua amb riscos de desestructuració permanent- haurem de fomentar la

promoció de la intel·ligència individual i col·lectiva i l'educació com a aspectes més importants per aconseguir la equitat social.

Parlant d'**educar**, que no hem de confondre amb instruir, una de les primeres qüestions a les que haurem de respondre, entre d'altres, és sobre: **¿quin model d'aprenent volem?** ¿Hem de donar resposta, només, a les necessitats del mercat, amb coneixements i habilitats molt vinculades als perfils professionals? o ¿és necessari dotar a l'aprenent, al jove, a la jove, d'altres competències que -tal i com ha dit Savater- li permeten "ser un individu autònom, capaç de tenir una participació activa que, si procedeix, pugui ser crítica amb la seua col·lectivitat, amb veu pròpia i idees madures"?

Pel que a mi respecta la resposta és clara. Com també queda perfectament clar que amb el model educatiu a aplicar s'està donant resposta, a la fi, quin model de societat, de benestar o de progrés es vol. No debades l'educació és sempre fonamental i necessària per a qualsevol transformació, siga quin siga el nivell en què aquesta es produeixca.

El model educatiu triat ha de garantir una formació integral i equilibrada, que no forme únicament en continguts, sinó també en actituds i aptituds, i que tal i com defensa la professora Galino fomenti l'educació en valors i l'educació intercultural. Una educació que incorpore com objectiu aconseguir el compromís dels joves contra la intolerància, la desigualtat i l'exclusió i per la solidaritat i la sostenibilitat de les nostres accions, aspecte aquest últim que no és altra cosa que el nostre compromís solidari amb les generacions vinents.

Per a tot això necessitem de l'establiment d'un model educatiu que bàsicament siga compartit per amplis sectors i moviments educatius, fins i tot de caire internacional, un model que cohesione la societat respectant les identitats individuals i col·lectives, perquè només així podrem donar resposta als reptes que té plantejats la societat actual.

És clar i evident que per portar a terme qualsevol projecte educatiu és fonamental l'establiment d'un sistema escolar d'infantil i primària de qualitat, com també ho ha de ser en la secundària i batxillerat i, inclusivament si m'ho permeten, en major mesura que en la pròpia Universitat, si atenem a l'acció immediata i directa de la seua intervenció.

La influència de l'educació en aquestos nivells és sense cap mena de dubtes fonamental per a aconseguir eixa equitat social a la que fem referència i per al desenrotllament d'una societat cohesionada, desenvolupada i pròspera, que necessita d'una gent que tinga la capacitat i la disposició a aprendre permanentment. I, no cal dir-ho, aquestos sistemes educatius necessiten de bons mestres amb bona preparació, perquè la tasca no és gens fàcil ni senzilla.

Des de sempre, tal com deia la professora Julia Beltran en un article recent a la nostra revista, quant feia referència a l'encàrrec que feien els polítics liberals del final del dinou als mestres de l'època, ni el sou ni els instruments posats a la disposició dels mestres han estat mai d'acord amb l'altura i la responsabilitat de la tasca que se'ls ha encomanat. Tot i això, des de sempre hem tingut la sort de comptar amb un col·lectiu molt vocacional i compromès, disposat a actualitzar i renovar el projecte d'escola que necessita la societat i jo no tinc cap dubte que ara de nou aquest col·lectiu també sabrà donar resposta, tot i que la situació, com hem dit, no és gens falaguera.

Que aquest acte que per extensió vol significar un homenatge a totes les persones que han dedicat la seua vida a l'educació, siga quin siga el nivell educatiu en que han desenvolupat la seua tasca,

servisca per renovar eixe compromís de futur. Homenatge a tots, però, si m'ho permeten, dirigit de forma molt especial a aquelles i aquells que, com és el cas de la nostra primera Doctora Honoris Causa i de les professores i professors jubilats de la antiga escola normal, s'han dedicat a formar formadors. La transcendència de la seua tasca és mereixedora del nostre reconeixement i gratitud.

Doncs bé, és en aquest àmbit en el que vull centrar la resta de la meua intervenció: la dimensió educativa de la Universitat, la Universitat com formadora de formadors. És clar que una Universitat ha d'ésser una institució que conjumina la investigació i la docència, les dues funcions constitueixen el seu nucli i són inseparables, però, com ja m'heu sentit dir alguna altra vegada, per a que aquestes es facen amb garanties no hem de perdre mai de vista que la directriu bàsica que les enllaça és la funció educadora.

És bàsic que la docència i la formació d'investigadors es plantege atenent a criteris educatius, per a la qual cosa l'universitari necessita d'un ambient propici, que valore el mestratge i que fomenti la curiositat i el rigor intel·lectual com a característiques pròpies del procés investigador.

Tots hem dit o escoltat alguna vegada que els actuals no són els millors temps ni per al mestratge, ni per a educar. La falta de coratge per a emetre judicis, la sensació que hi ha un pensament únic i la paràlisi que aquesta sensació suposa, l'individualisme, la poca cultura de treball en equip, la competitivitat mal entesa, la parcel·lació del coneixement i la falta de reconeixement de la tasca docent són, sense cap dubte, entrebancs a superar.

El professorat universitari, per no fer referència ara a altres nivells educatius, s'ha anat desentenant de la funció d'educar, del mestratge. Cada vegada més el termes mestra, supervisor, tutor, etc., més pròxims a la funció educativa, es veuen desplaçats pels de catedràtica, docent, professora o simplement ensenyant. Crec que hem de reflexionar profundament sobre aquests aspectes i sobretot quan es transfereixen a altres nivells educatius amb els efectes que en el fons suposa.

Les Universitats tenim la responsabilitat de recuperar la funció educativa, com institució formadora de formadors. Aclarint, que quant em referisc a formadors no estic limitant aquest terme a aquelles persones que qualifiquem com docents sinó a molts altres professionals que també tenen activitat formadora i educadora. La Universitat de l'inici del segle XXI ha de donar més importància a aquesta funció, reconeixent-la i donant més valor a l'aprenentatge de l'estudiantat en eixe binomi ensenyament-aprenentatge que regula tota activitat docent.

Per això una de les primeres realitats que hem d'acceptar és que a les universitats l'avaluació de la qualitat s'està enfocant amb un rigor desigual segons l'activitat. Mentre que en la recerca s'ha anat desenvolupant un cert sistema de reconeixement diferencial, en la docència no succeeix el mateix. Hem de corregir la cultura dominant que no permet la valoració i el reconeixement diferencial de la activitat docent, hem de combatre aquesta cultura que sense adonar-se'n va menyspreant i relegant la activitat docent.

En els últims anys s'ha estat analitzant en diferents fòrums i reivindicant el paper de la Universitat en el processos de desenvolupament territorial. La conclusió és que aquest necessita d'uns recursos cognitius suficients i de certes capacitats bàsiques que la Universitat pot ajudar a desenrotllar. Allò que moltes vegades se'ns oblidava, fixant-nos només en els processos de transferència de tecnologia i d'innovació, és que la base del desenvolupament d'un territori està en l'educació, en la forma en que

accedeix la seua població i en la forma en que aquesta es desenvolupa i actualitza. Per això crec que des de la Universitat, des de la UJI, hem d'incrementar l'atenció a la formació i el reciclatge de totes aquelles persones que estan realitzant accions de formació.

Les universitats tenim la responsabilitat de reprendre el debat sobre la necessitat de l'educació i sobre com portar-la a terme davant els paradigmes a que feia referència a l'inici de la meua intervenció. Cap altra institució està tant ben posicionada per donar respostes harmòniques i equilibrades, a través de l'educació, als dilemes globalització / diversificació, internacionalització / localització, etc. que, si me ho permeten, es plantegen moltes vegades de forma interessada, com a antagònics.

La Universitat demostra diàriament com es poden abordar i equilibrar aquestes dimensions, És de tots conegut com es porten endavant accions d'internacionalització i a la vegada es defensa i potencia la identitat i la cultura més pròpies o immediates . Un eix d'actuació que, per altra banda, constitueix la directriu bàsica per portar endavant el compromís d'ésser un agent fonamental per al desenvolupament del seu territori i l'únic que assegura que un territori no siga víctima de la globalització uniformitzadora, que per altra banda no té cap futur.

Però per portar endavant aquest projecte no es tracta de posar unes o altres matèries, sinó de fomentar el compromís, la cultura de la responsabilitat i la pedagogia del testimoniatge, de l'exemple. Per això la Junta de Govern de la Universitat Jaume I, a proposta del Departament d'Educació, va aprovar per unanimitat la incorporació al seu claustre de la doctora Ángeles Galino, que als seus mereixements com investigadora i estudiosa de la història de l'educació, afegeix el de persona compromesa en la promoció de l'educació de la dona i mestra de nous investigadors i educadors, que ara li reten homenatge en aquesta nova Universitat, des d'ara també la seua, que prompte complirà deu anys i que s'enorgulleix de ser hereva de la tradició d'una Escola Normal que en aquesta nova configuració institucional celebra el seu centenari.

Ara, i per finalitzar, voldria agrair a la Professora Julia Beltran la seua magnífica laudatio, que ens ha permés d'apropar-nos a la figura i l'obra d'Ángeles Galino.

Por último, quisiera agradecer a la Dra. Galino la generosidad que ha mostrado al aceptar la propuesta de esta joven Universidad, que se honra con su incorporación como primera Doctora Honoris Causa, y a la vez felicitarla por tan interesante lección.

Moltes gràcies.